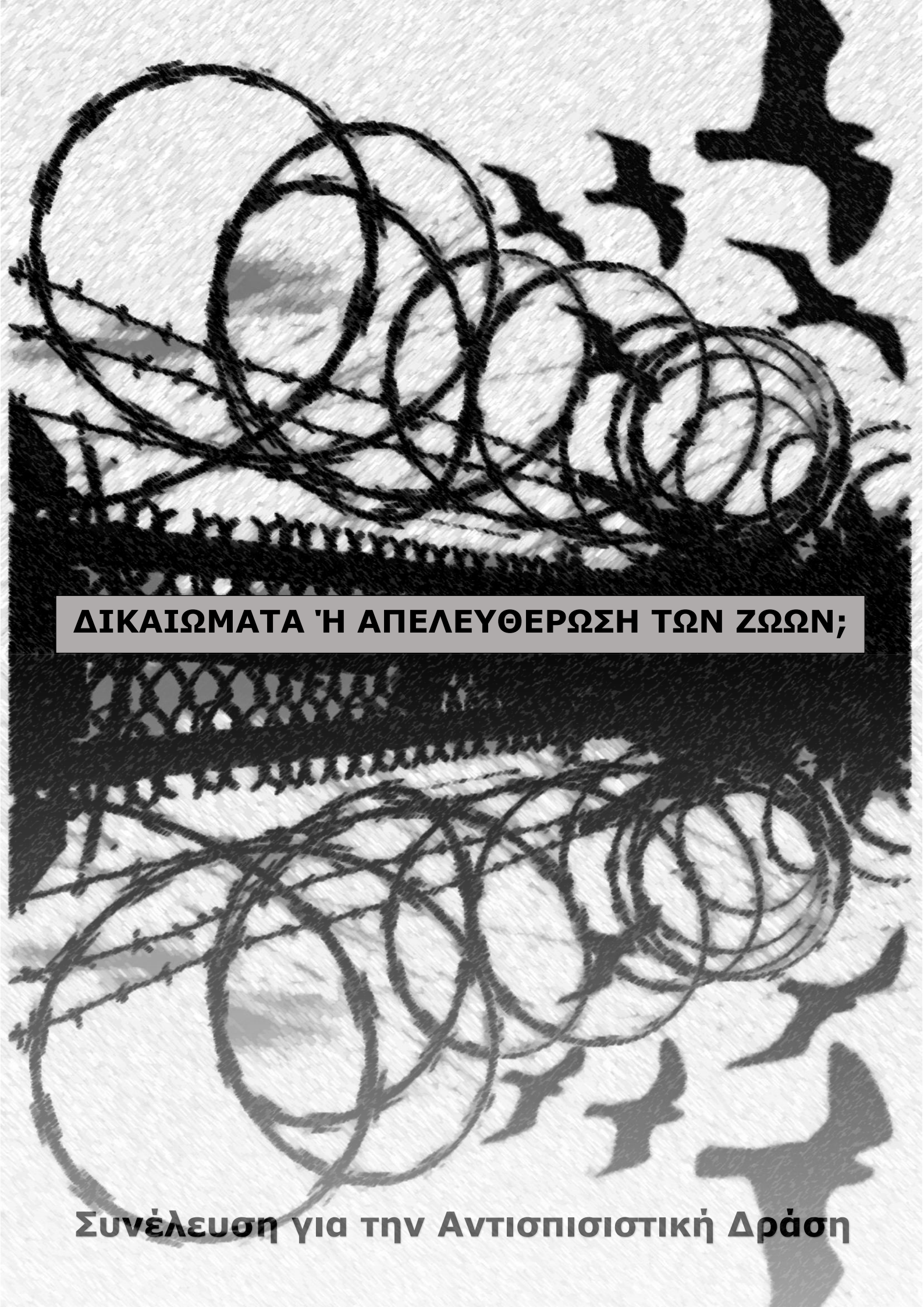

ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ Ή ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ ΤΩΝ ΖΩΩΝ;

Συνέλευση για την Αντισπισιστική Δράση

Το κείμενο αυτό αποτελεί εισήγηση που παρουσιάστηκε
από την Συνέλευση για την Αντισπισιστική Δράση
στο Vegan Καφενείο, στις 3 Δεκεμβρίου 2012.

Συχνά, ο λόγος που αναπτύσσεται σχετικά με ζητήματα που αφορούν τα μη ανθρώπινα ζώα περιλαμβάνει αναφορές στην έννοια του «δικαιώματος». Μέσα από τη φράση «δικαιώματα των ζώων», είτε διατυπώνεται αόριστα, είτε με τη μορφή αιτηματικής διεκδίκησης -που συνήθως αντιστοιχεί σε πιο συγκεκριμένο περιεχόμενο- οι αναφορές αυτές δείχνουν να αγνοούν μία βασική συνθήκη, η οποία αποτελεί προϋπόθεση για την κατασκευή οποιουδήποτε δικαιώματος: την ύπαρξη εξουσιαστών και εξουσιαζόμενων.

Ενδεικτικά, στο συλλογισμό του Richard Ryder -από τους πρώτους που χρησιμοποίησε επίσημα τον όρο speciesism (σπισισμός) το 1975 με σκοπό να καταδείξει την προκατάληψη σε βάρος των μη ανθρώπινων ζώων- η αναφορά στο «δικαίωμα» αποτέλεσε εξαρχής κεντρικό σημείο. Όπως έλεγε χαρακτηριστικά, «όλα τα όντα που αισθάνονται πόνο αξίζουν ανθρώπινα δικαιώματα». Έστω και αν υποτεθεί ότι η πρόθεσή του ήταν να αναδείξει (ριζοσπαστικά για την εποχή του) μια γενικότερη ανάγκη «εξίσωσης» των μη ανθρώπινων ζώων με τα ανθρώπινα, υπάρχουν σημεία σε μία τέτοια προσέγγιση που οφείλουν να αναλυθούν περαιτέρω. Η ανάλυση αυτή δεν μπορεί παρά να ξεκινήσει από την έννοια του «ανθρώπινου δικαιώματος», πριν φτάσει κανείς να εξετάσει τη σκοπιμότητα μεταφοράς μιας τέτοιας συλλογιστικής στο πεδίο των σημερινών διεκδικήσεων που αφορούν τα μη ανθρώπινα ζώα.

Είναι σημαντικό να τονιστεί ότι τα «ανθρώπινα δικαιώματα» με την έννοια που μέχρι και σήμερα γίνονται αντιληπτά, έχουν την ιστορική τους καταβολή στην περίοδο του διαφωτισμού. Σε μία περίοδο, δηλαδή, κατά την οποία επιχειρήθηκε να υποκατασταθεί η εξουσία της εκκλησίας με ένα άλλο σύστημα εξουσίας που ήταν σε θέση να εξυπηρετεί τα συμφέροντα της ισχυροποιούμενης τότε αστικής τάξης. Για την επιτυχία αυτής της διαδικασίας, απέναντι στον θρησκευτικό σκοταδισμό και στην εκκλησιαστική εξουσία αντιπαρατέθηκε ο ανθρώπινος ορθολογισμός.

Πάνω σε αυτή την αντιπαράθεση χτίστηκε μία εξ ολοκλήρου ανθρωποκεντρική προσέγγιση του κόσμου, η οποία τοποθέτησε τον άνθρωπο όχι μόνο στο κέντρο του, αλλά και πάνω από τα μη ανθρώπινα ζώα και τη φύση. Ο ανθρωποκεντρισμός αυτός, ο διαχωρισμός μεταξύ «ανθρώπου» και «περιβάλλοντος» (οτιδήποτε «περιβάλλει» τον άνθρωπο που βρίσκεται στο κέντρο) είναι ο θεμέλιος λίθος για την εδραίωση και τη συντήρηση της κυριαρχίας του ανθρώπου πάνω στη φύση και τα ζώα μέσα από την επιστήμη και την τεχνολογική πρόοδο.

Σε όλο αυτό το διάστημα ο ορθολογισμός, ως ιδεολόγημα, αποδείχθηκε ένα πολύ χρήσιμο εργαλείο. Διαχώρισε τον άνθρωπο όχι μόνο από το «περιβάλλον» του, αλλά και από την ίδια του την -άγρια- φύση. Το ένστικτο, ένα ανθρώπινο στοιχείο που το θεοκρατικό σύστημα αναδείκνυε, ενοχοποιούσε

και αξιοποιούσε με τρόπο που να διαιωνίζει την εξουσία του, δεν είχε καμία θέση πια μέσα σε έναν ορθολογικό κόσμο. Οτιδήποτε άγριο μέσα στον άνθρωπο έπρεπε να υποταχθεί στη λογική, οτιδήποτε άγριο έξω από τον άνθρωπο έπρεπε να υποταχθεί στον άνθρωπο.

Τελικά, η αξία που αποδόθηκε στην ανθρώπινη νόηση ήταν τέτοια, που ο άνθρωπος έγινε ο νέος «θεός». Όπως ακριβώς δεν μπορούσε κανείς -μέχρι τότε- να αμφισβητήσει τη θρησκευτική αλήθεια, έτσι δεν μπορούσε πια να αμφισβητηθεί η αλήθεια της επιστημονικής παρατήρησης και η χρησιμότητα των προϊόντων της. Ο βιομηχανικός και τεχνολογικός πολιτισμός οικοδομήθηκε πάνω σε θεμέλια «αντικειμενικότητας» της επιστημονικής γνώσης. Αναπόσπαστο κομμάτι αυτού του -εχθρικού προς τον ίδιο τον άνθρωπο και συνολικά προς τη φύση- πολιτισμού υπήρξαν τα διάφορα συστήματα ανθρώπινων δικαιωμάτων. Νομικά κατασκευάσματα τα οποία από την πρώτη στιγμή είχαν σκοπό -και έχουν ακόμα- να υποκαταστήσουν τις φυσικές λειτουργίες και ισορροπίες και στη θέση τους να τοποθετήσουν έννοιες που εξυπηρετούν την εύρυθμη λειτουργία του εκάστοτε συστήματος εξουσίας, όπως η νομιμότητα και η τάξη.

Τα δικαιώματα θεσμοθετήθηκαν από τα πρώτα εθνικά κράτη και η ύπαρξή τους είναι άρρηκτα συνυφασμένη με αυτά. Είναι αποτελέσματα των αστικών επαναστάσεων του 18ου αιώνα και οι φιλόσοφοι της εποχής τα υποστήριξαν με πάθος, όπως και τον ανθρώπινο εξαιρετισμό. Το κράτος αποτέλεσε το θεσμό που στόχο του είχε και έχει να διευθετήσει και να επιβάλει την νέα μορφή της κυριαρχίας, την κεφαλαιοκρατία.

Το απρόσωπο κεφάλαιο λοιπόν για να μπορέσει να αναπτυχθεί χρειαζόταν ειδικούς νόμους που να μπορούν να επιβάλουν την εύρυθμη λειτουργία της ελεύθερης αγοράς και να ισχυροποιούν το θεσμό της ιδιοκτησίας. Τα δικαιώματα δεν είχαν σαν στόχο την ισότητα ανάμεσα στους ανθρώπους αλλά ανάμεσα στα εμπορεύματα, το δικαίωμα της ελευθερίας δεν είναι αυτό της ελεύθερης βούλησης και μετακίνησης των ανθρώπων αλλά των εμπορευμάτων, το δικαίωμα στην ιδιοκτησία είναι πιο σπουδαίο από αυτό της ζωής σε όλο το κόσμο, παρόλο που υποκριτικά μας λένε το αντίθετο.

Σήμερα, μία διαδεδομένη -σε νομικά κείμενα- προσέγγιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων είναι η εξής:

«Οι κανόνες που προβλέπουν και ρυθμίζουν τις σχέσεις πολιτείας και πολιτών και γενικότερα τις σχέσεις μεταξύ εξουσιαζόντων και εξουσιαζομένων χαρακτηρίζονται ως δημόσιες ελευθερίες ή θεμελιώδη δικαιώματα ή ανθρώπινα δικαιώματα.

Τα θεμελιώδη δικαιώματα καθορίζουν το ποσοστό ελευθερίας που διαθέτουν τα μέλη συγκεκριμένης κοινωνίας σε σχέση με την κρατική δύναμη, οριοθετώντας έτσι το μέγεθος της αυθυπαρξίας και του αυτοκαθορισμού που διαθέτει κάθε άνθρωπος.

Τα θεμελιώδη δικαιώματα έχουν διακλαδικό νομικό χαρακτήρα, καθώς θέτουν τους πρωταρχικούς κανόνες του διοικητικού δικαίου, του ποινικού δικαίου, του εργατικού δικαίου, του αστικού δικαίου, καθώς και του δικονομικού δικαίου συνολικά.

Υπό τον όρο θεμελιώδη δικαιώματα εννοείται η ικανότητα που απονέμεται από το ισχύον δίκαιο για την ικανοποίηση συμφερόντων που έχουν σχέση με την άσκηση της κρατικής εξουσίας, εφόσον από τη μία πλευρά υπάρχει πρόσωπο και από την άλλη πλευρά υπάρχει φορέας της κρατικής εξουσίας που ενεργεί με αυτή την κυριαρχική ιδιότητά του. Τα θεμελιώδη δικαιώματα διακρίνονται σε ατομικά, πολιτικά και κοινωνικά.

Ως ατομικά εννοούνται εκείνα εκ των θεμελιωδών δικαιωμάτων, τα οποία διαθέτουν αρνητικό περιεχόμενο, διασφαλίζουν τη νομική κατάσταση αρνητικά και θεμελιώνουν αξίωση για αποχή της κρατικής εξουσίας (status negativus).

Ως πολιτικά εννοούνται εκείνα εκ των θεμελιωδών δικαιωμάτων, τα οποία διαθέτουν ενεργητικό περιεχόμενο και θεμελιώνουν αξίωση για συμμετοχή του υποκειμένου του στην κρατική εξουσία (status activus).

Ως κοινωνικά εννοούνται εκείνα εκ των θεμελιωδών δικαιωμάτων, τα οποία έχουν θετικό περιεχόμενο, θεμελιώνουν αξίωση για παροχή ορισμένων υπηρεσιών και αξίωση οικονομικών παροχών (status positivus).

Ωστόσο, η ανωτέρω σκιαγραφείσα κατάταξη των θεμελιωδών δικαιωμάτων είναι σχηματική και σχετική, γιατί τα τρία είδη είναι παραπληρωματικά μεταξύ τους, αφού επηρεάζουν αμοιβαία την κατοχύρωση και την άσκησή τους».

Ένα σημείο που πρέπει να γίνει από την αρχή ξεκάθαρο, είναι ότι η προσέγγιση τόσο του μηχανισμού δημιουργίας δικαιωμάτων όσο και του περιεχομένου αυτών των δικαιωμάτων, οφείλει να είναι δυναμική και όχι στατική. Ο μηχανισμός κατασκευής δικαιωμάτων, τοποθετημένος στο εκάστοτε ιστορικό και πολιτικοοικονομικό πλαίσιο, αποτελούσε πάντα -και αποτελεί και σήμερα- προϊόν και αντανάκλαση ενός υπάρχοντος ισοζυγίου ισχύος μέσα στο κοινωνικό μόρφωμα. Ως τέτοιος, ο μηχανισμός αυτός (μπορεί να) προσδίδει στα δικαιώματα που κατασκευάζει (για τους εξουσιαζόμενους) μόνο το περιεχόμενο εκείνο που επιβεβαιώνει και εδραιώνει το υπάρχον ισοζύγιο ισχύος. Το γεγονός ότι το περιεχόμενο των «ανθρωπίνων δικαιωμάτων»

μεταβάλλεται διαχρονικά, δεν οφείλεται σε κάποιου είδους «ηθική πρόοδο» του ανθρώπινου είδους, αλλά στις μεταβολές που καταγράφονται στο εκάστοτε ισοζύγιο ισχύος.

Ανεξάρτητα από το ιστορικό πλαίσιο στο οποίο τοποθετείται, το «δικαίωμα» δεν αποτελεί έμφυτη ιδιότητα του φορέα του, ούτε κομμάτι της (βιολογικής ή άλλης) ταυτότητάς του. Είναι ένα στοιχείο τεχνητό και επίκτητο, μία ανθρώπινη επινοημένη έννοια, ένα εργαλείο που έχει κατασκευαστεί για να ρυθμίσει τη σχέση μεταξύ του πολιτικού υποκειμένου και της εξουσίας, αλλά και τις σχέσεις των πολιτικών υποκειμένων μεταξύ τους.

Ο φορέας του δικαιώματος, ο άνθρωπος στην περίπτωση των «ανθρωπίνων δικαιωμάτων», κουβαλάει από τη γέννησή του τα δικαιώματα που του αποδίδει εκ των προτέρων, πριν τη γέννησή του, το ήδη υπάρχον σύστημα εξουσίας. Ο άνθρωπος στα πρώτα στάδια της ύπαρξής του «απολαμβάνει», σε επίπεδο νομικό, μόνο εκείνα τα δικαιώματα που του αποδίδονται. Ο ίδιος ο φορέας των δικαιωμάτων είναι αυτός που θα επιλέξει στην πορεία της ζωής του αν θα συμβιβαστεί με αυτά ή αν θα επιδιώξει ενεργητικά (μέσω συνδιαλλαγής ή μέσω σύγκρουσης) να διευρύνει και να επανακαθορίσει το περιεχόμενο και την έκτασή τους. Είναι αυτός που μπορεί να επιλέξει, τελικά, ακόμα και να απεκδυθεί πλήρως των δικαιωμάτων του για να αγωνιστεί και να καταστρέψει τον ίδιο τον εξουσιαστικό μηχανισμό που τα κατασκευάζει και τα επιβάλλει.

Σε ποιο βαθμό ο άνθρωπος (μπορεί να) αυτό-προσδιορίζεται μέσω των δικαιωμάτων του; Σε ποιο βαθμό και με ποιο τρόπο τα δικαιώματα αυτά επηρεάζουν τον τρόπο με τον οποίο ο άνθρωπος αντιλαμβάνεται τον εαυτό του και το ρόλο του μέσα στις κοινωνικές δυναμικές που αναπτύσσονται; Εν τέλει, αυτά τα δικαιώματα (με οποιοδήποτε περιεχόμενο) για ποιο λόγο υπάρχουν;

Η απόπειρα να απαντηθούν αυτά τα ερωτήματα δεν μπορεί να παραβλέπει το γεγονός ότι ο μηχανισμός που δημιουργεί αυτά τα δικαιώματα δεν είναι άλλος από τον ίδιο μηχανισμό που δημιουργεί και υποχρεώσεις. Για το σύστημα εξουσίας, οι νομικές υποχρεώσεις των εξουσιαζόμενων απέναντι στο ίδιο το σύστημα δεν διαφέρουν σε τίποτα από τα δικαιώματα που το σύστημα αποδίδει στους εξουσιαζόμενους. Ποτέ, κανένα σύστημα εξουσίας, δεν απέδωσε στους εξουσιαζόμενους δικαιώματα με τέτοιο περιεχόμενο ή με τέτοια έκταση που να θέτουν σε κίνδυνο την ίδια την ύπαρξή του ή να ανατρέπουν το ισοζύγιο δυνάμεων που το σύστημα εκφράζει και υπηρετεί.

Τελικά, το δικαίωμα δεν είναι ένα στοιχείο που απλά «αποδίδεται», είναι μια συνθήκη που επιβάλλεται. Σκοπός του δεν είναι να χειραφετήσει, αλλά το ακριβώς αντίθετο. Λειτουργεί ως εργαλείο που χαράζει εξαντλητικά και προσδιορίζει πολύ συγκεκριμένα όρια στην προσωπική (και κατ' επέκταση στη συλλογική) ελευθερία. Ακόμα και στα δικαιώματα με αμιγώς «προστατευτικό»

χαρακτήρα, η μεγαλύτερη αξία που μπορεί να εντοπίσει κανείς είναι ότι αποτελούν -έμμεση ή άμεση- αναγνώριση μιας ανάγκης περιχαράκωσης του ανθρώπου αποκλειστικά στο ατομικό επίπεδο, απέναντι σε ένα περιβάλλον που εκ των προτέρων κρίνεται ως εχθρικό.

Τα πλέγμα των δικαιωμάτων που το σύστημα τοποθετεί γύρω από κάθε εξουσιαζόμενο είναι ένα σύνολο κανόνων που αφενός δεν μπορούν να αποκοπούν από τους μηχανισμούς επιβολής, αφετέρου έχουν σαν στόχο να ορίσουν και να αντιμετωπίσουν το πολιτικό υποκείμενο ως άτομο, ως μία μονάδα αποκομμένη από (και αμυνόμενη απέναντι στο) περιβάλλον της. Πρόκειται για ένα σύστημα φτιαγμένο για να χαράζει διαχωριστικές γραμμές και να παγιώνει τη μεσολάβηση του κράτους στη ζωή του εξουσιαζόμενου, κάτω από έναν ψεύτικο μανδύα «προστασίας».

Η σχέση μεταξύ δικαιωμάτων και μηχανισμών επιβολής γίνεται ακόμη πιο εμφανής όταν ένα δικαίωμα «παραβιαστεί». Το ίδιο το σύστημα εξουσίας έχει χαράξει εκ των προτέρων έναν και μοναδικό «νόμιμο» δρόμο αντίδρασης: το δικαστικό σύστημα (αναπόσπαστα κομμάτια του οποίου είναι οι μηχανισμοί άμεσης καταστολής και το σύστημα «σωφρονισμού»). Η μη αμφισβήτηση εκ μέρους του πολιτικού υποκειμένου των δικαιωμάτων που το σύστημα εξουσίας έχει προαποφασίσει, ταυτίζεται με την αναγνώριση και αποδοχή της κυριαρχίας του συστήματος εξουσίας.

Η διαδικασία κατασκευής δικαιωμάτων προϋποθέτει και υπηρετεί την ύπαρξη δομών εξουσίας. Πρόκειται για μία διαδικασία εντός της οποίας ο διαχωρισμός

μεταξύ εξουσιαστών και εξουσιαζόμενων όχι μόνο δεν αμφισβητείται, αλλά θεωρείται αυτονόητος και επιθυμητός.

Η επιδίωξη να επεκταθεί στα μη ανθρώπινα ζώα το ίδιο (ή αντίστοιχο) νομικό καθεστώς που επιβάλλεται στα ανθρώπινα ζώα είναι τουλάχιστον προβληματική. Βέβαια, με δεδομένη την έκταση της βίας, καταπίεσης και εκμετάλλευσης που υφίστανται τα μη ανθρώπινα ζώα, η αναγωγή/υπαγωγή τους σε ένα «ανθρώπινο» νομικό καθεστώς θα μπορούσε να εκληφθεί ως. βήμα βελτίωσης. Μέσα από αυτή την οπτική -και μόνο- θα μπορούσε να αναγνωριστεί κάποια αξία στις διεκδικήσεις για τα «δικαιώματα των ζώων». Κυρίως σε εκείνες που κατά καιρούς οδηγούν σε επιμέρους «νίκες» και στην εξάλειψη μεμονωμένων εκφάνσεων βίας, καταπίεσης και εκμετάλλευσης του ανθρώπου πάνω στα μη ανθρώπινα ζώα (π.χ. η απαγόρευση των τσίρκο με ζώα).

Επί της ουσίας όμως, η εξάλειψη αυτή είναι προσωρινή. Πρόκειται για απαγορεύσεις που επιβάλλονται δια νόμου, στην πλειονότητα των περιπτώσεων περιορίζονται στα πλαίσια των εθνικών συνόρων -εντός των οποίων έχει δικαιοδοσία ο κρατικός μηχανισμός- και για τις οποίες δεν υπάρχει καμία «εγγύηση» ότι δεν θα ανακληθούν και που η βιομηχανίες εκμετάλλευσης των ζώων τείνουν να υποκαθιστούν. Για παράδειγμα μπορεί να υπάρχει μια τάση νομικής απαγόρευσης των τσίρκο και περιορισμού των ζωολογικών κήπων, όμως οι τελευταίοι έχουν απλά μετονομαστεί σε «πάρκα διατήρησης άγριας ζωής» και εξελίσσονται ραγδαία σε όλες τις χώρες πλουτίζοντας από τους νέους «συνειδητοποιημένους» επισκέπτες-θεατές.

Όσο και αν η προσέγγιση της «νομικής νίκης» μοιάζει με επιθυμητό πρώτο βήμα (στο βαθμό που είναι θεμιτή η χρήση των όπλων του συστήματος από τον εξουσιαζόμενο εναντίον του ίδιου του συστήματος), επί της ουσίας έρχεται να επικυρώσει ένας είδος «ανωτερότητας» για το ανθρώπινο είδος. Την ίδια «ανωτερότητα» που έχει τοποθετήσει τον άνθρωπο στη θέση του κυρίαρχου πάνω από (και απέναντι σε) όλα τα μη ανθρώπινα είδη και τη φύση.

Ακόμα και αν προσπαθήσει κάποιος να παραβλέψει τον άκρως ανθρωποκεντρικό χαρακτήρα της προσέγγισης που θέτει ως προτεραιότητα τα «δικαιώματα των ζώων», παραμένουν πολλά και ιδιαιτέρως προβληματικά σημεία στην απόπειρα κατασκευής ενός συστήματος δικαιωμάτων για τα μη

ανθρώπινα ζώα: το κυριότερο, είναι η αντίληψη του ίδιου του ανθρώπου για τα δικαιώματά του. Οι διαφορετικές αντιλήψεις για τα ανθρώπινα δικαιώματα, ανάλογα με την ιστορική συγκυρία και ανάλογα με το πολιτισμικό πλαίσιο, ακυρώνουν οποιαδήποτε απόπειρα εντοπισμού ενός σημείου αναφοράς για τα «δικαιώματα των ζώων». Εκτός αν γίνει αποδεκτό ότι τα μη ανθρώπινα ζώα ακολουθούσαν ανέκαθεν και συνεχίζουν να ακολουθούν υποχρεωτικά τις ανθρώπινες διαδρομές μέσα στην ιστορική εξέλιξη και ότι θα συνεχίσουν -επίσης υποχρεωτικά- να συμπορεύονται με αυτές.

Αλλά και σε πρακτικό επίπεδο, ένα ερώτημα που πρέπει να απαντηθεί είναι ο βαθμός στον οποίο η λογική των «ανθρώπινων δικαιωμάτων» μπορεί να επεκταθεί στο πεδίο των μη ανθρώπινων ζώων. Με άλλα λόγια, πόσα και ποια δικαιώματα θα (αποφασίσει ο άνθρωπος ότι μπορούν να) αποδοθούν στα μη ανθρώπινα ζώα; Αν για παράδειγμα ληφθεί ως σημείο αναφοράς το πλέγμα θεμελιωδών δικαιωμάτων που έχει καθιερωθεί στη σημερινή συγκυρία για τον άνθρωπο στον δυτικό πολιτισμό, το περιεχόμενο των διεκδικήσεων θα περιλαμβάνει για τα μη ανθρώπινα ζώα και δικαιώματα όπως το «δικαίωμα στη ζωή» ή δικαιώματα που έχουν να κάνουν με το «απαραβίαστο» της προσωπικότητας; Δικαιώματα δηλαδή που καθιστούν «παράνομη» τη θανάτωση ή ακόμα και τον εγκλεισμό -για οποιοδήποτε λόγο- ενός μη ανθρώπινου ζώου;

Επίσης σε πρακτικό επίπεδο, ένα ακόμα από τα πολλά ζητήματα που πρέπει να απαντηθούν αφορά την περίπτωση της παραβίασης ενός δικαιώματος. Ο άνθρωπος θα είναι ταυτόχρονα αυτός που παραβιάζει, συνηγορεί και εκδικάζει. Αυτή η συλλογιστική, όχι μόνο επιβεβαιώνει τον αμιγώς ανθρωποκεντρικό χαρακτήρα των διεκδικήσεων των «δικαιωμάτων των ζώων», αλλά αγνοεί παντελώς το γεγονός ότι αυτός ο μηχανισμός «απόδοσης δικαιοσύνης» θα συνεχίζει να λειτουργεί υπέρ της προστασίας των εξουσιαστών, σε βάρος όχι μόνο των μη ανθρώπινων ζώων, αλλά και των ανθρώπων-εξουσιαζόμενων, ανεξάρτητα από το εύρος της «επιτυχίας» των τελευταίων στο επίπεδο των διεκδικήσεών τους.

Στη συντριπτική πλειονότητα των περιπτώσεων, ο λόγος που αναπτύσσεται σχετικά με τα «δικαιώματα των ζώων» προβάλλει μία ανάγκη είτε καθιέρωσης είτε αυστηροποίησης ενός νομικού πλαισίου για την προστασία αυτών των δικαιωμάτων. Η καθιέρωση δεν προϋποθέτει πλήρη ανυπαρξία ενός τέτοιου νομικού πλαισίου, αλλά συχνά αφορά την επέκτασή του σε πεδία που το υπάρχον νομικό πλαίσιο δεν καλύπτει. Το αποτέλεσμα είναι ότι το περιεχόμενο των αιτημάτων που διατυπώνονται κατακερματίζεται και εστιάζει αποσπασματικά σε επιμέρους ζητήματα όπως είναι π.χ. τα «δικαιώματα» των ζώων σε φάρμες εκτροφής ή τα «δικαιώματα» των ζώων σε εργαστήρια πειραμάτων κ.ο.κ. Μέσα από αυτό τον κατακερματισμό, η συνολική προσέγγιση του ζητήματος της καταπίεσης και εκμετάλλευσης των μη ανθρώπινων ζώων όχι μόνο δεν επιτυγχάνεται, αλλά συχνά αποκρύπτεται

σκόπιμα. Πρόκειται για κατακερματισμό που δημιουργεί «στεγανά» και ο οποίος δεν αφορά μόνο οργανωτικά ζητήματα στο πεδίο των διεκδικήσεων, αλλά και το ίδιο το περιεχόμενο των τελευταίων.

Μην ξεχνάμε πως το κράτος χρησιμοποιεί πολλές φορές τις νομικές διεκδικήσεις πολλών οργανώσεων για να περάσει τελικά νόμους που σε ένα ή δύο άρθρα βελτιώνουν τη ζωή των ζώων αλλά σε όλα τα υπόλοιπα ενισχύουν την κυρίαρχη λογική, τρανταχτό παράδειγμα αποτελεί ο νόμος του 2011; για τα δεσποζόμενα ζώα (αυτά που έχουν αφεντικό-δεσπότη δηλαδή) που μπορεί να απαγόρευσε τα τσίρκο από τη μία, αλλά από την άλλη επέβαλε το φακέλωμα όλων των σκύλων και το ότι κάθε σκύλος ή γάτα πρέπει αναγκαστικά να ανήκει σε κάποιον.

Ο αγώνας που περιορίζεται στη διεκδίκηση δικαιωμάτων, ο αγώνας που δεν απορρίπτει τον ανθρωποκεντρισμό, ο αγώνας που περιχαρακώνει τις διεκδικήσεις του αποκλειστικά στο πεδίο των μη ανθρώπινων ζώων, ο αγώνας που δεν στοχοποιεί την ίδια την ύπαρξη των δομών που εξουσιάζουν ανθρώπινα και μη ανθρώπινα ζώα, είναι ένας αγώνας που υποκρύπτει έναν σοβαρό κίνδυνο: ουσιαστικά δεν έρχεται να προτάξει την ανατροπή του υπάρχοντος συστήματος καταπίεσης, αλλά να προτείνει τον εξωραϊσμό μιας κατάστασης όπου η φύση, ο άνθρωπος και τα μη ανθρώπινα ζώα αντιμετωπίζονται ως αναλώσιμη βιομηχανική πρώτη ύλη και ως εμπόρευμα στα χέρια του κεφαλαίου και όσων το υπηρετούν.

Είναι τέτοιος ο αποπροσανατολισμός που προκύπτει, ώστε το αντικείμενο των διεκδικήσεων που διατυπώνονται καταλήγει συχνά να μην αφορά τα μη ανθρώπινα ζώα, αλλά... αυτούς που τις διατυπώνουν. Χαρακτηριστικές περιπτώσεις είναι εκείνες όπου το πλαίσιο λειτουργίας φιλοζωικών ή άλλων σωματείων συγχέεται ή ταυτίζεται με κομμάτια του ευρύτερου πλέγματος των «δικαιωμάτων των ζώων» (και αφορά συνήθως «αρμοδιότητες» αυτών των σωματείων σε θέματα στειρώσεων, οικονομικών ενισχύσεων, προώθησης «υιοθεσιών» κλπ.).

Συμπερασματικά, στο πεδίο των διεκδικήσεων για «δικαιώματα των ζώων» τα αιτήματα πολλές φορές διατυπώνονται αόριστα, με διάθεση όχι συγκρουσιακή, αλλά συνδιαλλαγής και συμβιβασμού. Το θεωρητικό υπόβαθρο συχνά έχει νεοφιλελεύθερες καταβολές και δεν περιλαμβάνει καμία οπτική βασισμένη στον ταξικό διαχωρισμό. Τα επιχειρήματά βασίζονται σε λογικές φιλανθρωπικού τύπου, με αναφορές σε ηθικές υποχρεώσεις των ανθρώπινων έναντι των μη ανθρώπινων ζώων ή με επικλήσεις συναισθημάτων όπως ο οίκτος, αγνοώντας πλήρως έννοιες και πρακτικές βασισμένες στην ισότητα και την αλληλεγγύη. Οι «λύσεις» που προτείνονται είναι αποσπασματικές και περιχαρακωμένες μέσα στους ήδη υπάρχοντες εξουσιαστικούς μηχανισμούς, αντί να στοχοποιούν τις βασικές οικονομικές και ιεραρχικές δομές που

στρέφουν των άνθρωπο εναντίον του ανθρώπου, της φύσης και των μη ανθρώπινων ζώων.

Είναι ξεκάθαρο ότι, όπως το σύστημα των «ανθρώπινων» δικαιωμάτων αποτυγχάνει να χειραφετήσει τα ανθρώπινα ζώα (διότι κατασκευάζεται και επιβάλλεται για τον ακριβώς αντίθετο λόγο), έτσι θα αποτύχει και στην περίπτωση των μη ανθρώπινων ζώων.

Ακόμα και μέσα στα πιο δυναμικά κινήματα διεκδίκησης των «δικαιωμάτων των ζώων», πολύ συχνά ο άνθρωπος δεν καταφέρνει να καθαιρέσει τον εαυτό του από το «θρόνο» του κυρίαρχου, παραγνωρίζοντας το γεγονός ότι για το σύστημα εξουσίας, η φύση, τόσο ο ίδιος όσο και τα μη ανθρώπινα ζώα αποτελούν απλά «παραγωγικούς πόρους» και καύσιμο για τις μηχανές παραγωγής κερδών.

Όσο το σύστημα εξουσίας θα γίνεται αποδέκτης αιτημάτων και όχι στόχος καταστροφής, τόσο θα βρίσκει ευκαιρίες να αξιοποιεί τα αιτήματα αυτά για την ενδυνάμωσή του και για την επιβεβαίωση της κυριαρχίας του. Απέναντι σε αυτούς που κατασκευάζουν τους κανόνες του παιχνιδιού, ο αγώνας είναι καταδικασμένος σε αποτυχία όταν διεξάγεται με τους δικούς τους όρους. Με κανόνες που «οι πάνω» είναι σε θέση να αλλάζουν (και να παραβιάζουν) κατά βούληση.

Μόνο ένας αγώνας που δεν αναγνωρίζει καμία διαχωριστική γραμμή μεταξύ των καταπιεσμένων και εκλαμβάνει ως ενιαίο και αδιαίρετο στόχο τη χειραφέτηση ανθρώπινων και μη ανθρώπινων ζώων, μόνο ένας αγώνας που στοχοποιεί τον ανθρωποκεντρισμό ως αιτία διακρίσεων και καταπίεσης, μόνο ένας αγώνας που εναντιώνεται συνολικά σε κάθε μορφή και λογική επιβολής χωρίς να ζητιανεύει «ποσοστά ελευθερίας», μόνο ένας ΑΝΥΠΟΧΩΡΗΤΟΣ ΟΛΟΜΕΤΩΠΟΣ ΑΝΑΡΧΙΚΟΣ ΑΓΩΝΑΣ ΓΙΑ ΟΛΙΚΗ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ μπορεί να θέσει τους δικούς του όρους απέναντι στην εξουσία και να ενεργοποιήσει εξεγερτικές διαδικασίες, για έναν κόσμο πραγματικά απελευθερωμένο, χωρίς ίχνη από εξουσιαστικά κατάλοιπα.

Αυτός ο αγώνας δεν υποβάλλει αιτήσεις για κατοχύρωση νομικών δικαιωμάτων, δεν προσφεύγει σε δικαστήρια, δεν κινείται μέσα σε νομικά πλαίσια ούτε περιορίζεται από αυτά. Δεν έχει χώρο για κανενός είδους συνδιαλλαγή με το σύστημα εξουσίας. Είναι ένας αγώνας αντικρατικός.

Συνέλευση για την Αντισπισιστική Δράση
antispe.squat.gr
antispe@webmail.co.za